

פרופ' יובל רמות, מומחה עור ומין-מנהל מרפאת פסוריאזיס, מחלקת עור-בית חולים הדסה עין כרם

מהי אטופיק דרמטיטיס?

אטופיק דרמטיטיס, המכונה לעיתים גם "אסתמה של העור", הנה מחלת עור שכיחה הנגרמת עקב דלקת בעור. המחלה פוגעת בדרך כלל בילדים, ועד 1 מכל 5 ילדים יכול לסבול מהמחלה. המחלה מופיעה בדרך כלל לפני גיל 5. עם זאת, אטופיק דרמטיטיס יכולה להופיע גם בגיל מבוגר, ו-1% -3% מהמבוגרים סובלים ממנה.

משמעות המילה "דרמטיטיס" הנה דלקת בעור, ו"אטופיק" מתייחסת לקבוצה של מצבים המאופיינים בפעילות אלרגית מוגברת של מערכת החיסון. לקבוצה זו שייכים מצבים כגון אסתמה, אטופיק דרמטיטיס ונזלת אלרגית. לעתים קרובות חולי אטופיק דרמטיטיס סובלים ממצב או מצבים נוספים מקבוצה זו.

חשוב להדגיש שלמרות שהמחלה יכולה להימשך שנים רבות, ברוב המקרים היא מתבטאת בהתלקחויות קצרות של התסמינים העוריים, שניתן לטפל בהם בקלות יחסית. בנוסף, ברוב המקרים המחלה חולפת לאחר תום שנות הילדות.

האם אטופיק דרמטיטיס עוברת בתורשה?

כן. לילדים של חולי אטופיק דרמטיטיס יש סיכון גבוה יותר לפתח את המחלה, אם כי לא כולם יפתחו אותה, וגורמים נוספים, חלקם קשורים לסביבה, משפיעים על התפתחות המחלה.

מה גורם לתסמינים העוריים של אטופיק דרמטיטיס?

לחולי אטופיק דרמטיטיס יש פגיעה בשכבה החיצונית של העור, שנובעת משינויים גנטיים. הדבר מביא לכך שהעור פגיע יותר, והיכולת שלו לשמר לחות נפגעת. בנוסף, החולים חשופים לחדירה של מזהמים עוריים, וכן לכניסתם של חומרים וחלקיקים המגרים את העור. השילוב של הפגיעה העורית עם פעילות מוגברת של מערכת החיסון מובילה לדלקת העורית, המתבטאת בגירוד ובפריחה. חשוב לציין שהמחלה עצמה אינה מדבקת.

האם מזון יכול לגרום אטופיק דרמטיטיס?

לא. עם זאת, ישנה שכיחות מוגברת של אלרגיה למזון בקרב חולי אטופיק דרמטיטיס, בעיקר לחלב ולבוטנים.

איך נראית אטופיק דרמטיטיס?

המחלה מתבטאת באופן שונה בגילאים השונים:

1. בקרב פעוטות, המחלה מתבטאת כפריחה, הממוקמת בעיקר לפני (אזור הלחיים) והקרפת, אם כי כל אזורי הגוף יכולים להיות מעורבים. בזמן התלקחויות, העור הופך אדום ובוהק ומפריש, כאשר בין ההתלקחויות המחלה תתבטא ביובש ובהופעת קשקשים. הפריחה מגרדת, ולעתים קרובות התינוק חסר מנוחה, ומשפשף את גופו בצדי המיטה או

המזרן. תחושת הגירוד יכולה להפריע לשנת התינוק, דבר שיכול להוביל לעצבנות ולעייפות (הן של התינוק והן של ההורים).

2. בגיל הילדות הפריחה מופיעה בעיקר באזורי קפלים, כאשר המקומות השכיחים ביותר להופעת הפריחה הם קפלי המרפקים והברכיים. גם כעת, הפריחה מגרדת מאוד, ועם הזמן העור באזורים המעורבים נעשה עבה ומקומט. לעיתים העור יכול להפוך לכהה יותר או בהיר יותר ביחס לעור הבריא.

3. במבוגרים המחלה יכולה להתבטא במגוון צורות, ויכולה לערב אזורים נרחבים מהגוף, כאשר הפנים והצוואר הם המקומות השכיחים להופעת המחלה, במיוחד סביב העיניים. העור יבש מאוד ועם קשקש. לעתים המחלה יכולה להתבטא בעור אדום, מגורה ומגוד בכפות הידיים.

אילו גורמים עלולים לגרום להתלקחות אטופיק דרמטיטיס?

- זיהומים בחיידקים (בעיקר חיידקים המצויים על העור הנקראים סטאפילוקוקוס)
- יובש עורי
- מזג אוויר חם
- אבק
- בגדים העשויים מצמר
- סבונים, חומרי ניקוי וכימיקלים אחרים

כיצד מאבחנים אטופיק דרמטיטיס?

ברב המקרים המחלה מאובחנת על ידי רופאי עור או רופאי ילדים, על סמך המראה האופייני של הפריחה.

כיצד ניתן לטפל באטופיק דרמטיטיס?

לא ניתן לרפא אטופיק דרמטיטיס, אך קיים כיום מגוון רחב של טיפולים יעילים. כאמור, בחלק גדול מהמקרים, התסמינים העוריים בילדים חולפים מעצמם עד גיל העשרה.

הדבר החשוב ביותר בטיפול באטופיק דרמטיטיס הוא לשמור על הלחות של העור. לצורך כך, יש להשתמש באופן קבוע בתכשירי לחות מספר פעמים ביום וכן להשתמש בשמן רחצה במקום בסבון. סטרואידים מקומיים הנם טיפול נפוץ לאטופיק דרמטיטיס, ויעילים מאוד בהקטנת התסמינים העוריים ותחושת הגירוד. בחולים שהטיפול בסטרואידים אינו יעיל ניתן להשתמש במשחות או קרמים אנטי דלקתיים הקרויים מעכבי קלצינורין, או באמצעות טיפול במשחה המעכבת אנזים מתווך דלקת הקרוי פוספודיאסטרז 4 (PDE-4). לעתים יש צורך בטיפול אנטיביוטי מקומי או בכדורים כאשר עולה חשש לזיהום בעור. אנטי היסטמינים יכולים לעזור לתחושת הגירוד ולהרגעה למשך הלילה.

פוטותרפיה, טיפול המבוסס על אור אולטרה-סגול, מומלץ לחולים עם מחלה מפושטת, שלא הגיבו לטיפולים קודמים. לצורך טיפול זה יש לפנות ליחידות פוטותרפיה ייעודיות, כשקורס טיפולי נמשך בדרך כלל כחודשיים-שלושה, שבמהלכו מטופלים פעמיים-שלוש פעמים בשבוע. שיזוף בים המלח יכול לעזור גם הוא, אם כי יש להקפיד על שהייה נכונה ומוגבלת בשמש על מנת להימנע מסיבוכים.

כדורים הפועלים באמצעות הפחתת הפעילות המוגברת של מערכת החיסון ניתנים למקרים הקשים והעמידים יותר של המחלה. טיפולים אלה דורשים מעקב רפואי הדוק וניטור של בדיקות דם.

במידה ואין הצלחה בטיפול בכדורים, ניתן להשתמש בטיפול ביולוגי חדש, המעכב את מתווכי הדלקת אינטרלוקין-4 ואינטרלוקין-13 (IL-4 ו-IL-13). הטיפול מיועד לחולים מעל גיל 18, הסובלים ממחלה בינונית-קשה, אך כבר אושר בארצות הברית לטיפול גם בילדים מעל גיל 12.

קיים מגוון רחב של טיפולים נוספים המצויים בתהליכי מחקר מתקדמים לטיפול במחלה, הן בכדורים (כדוגמת מעכבי JAK) והן בזריקות תת-עוריות (טיפולים ביולוגיים המכוונים כנגד חלבונים מתווכי דלקת הפעילים במחלה).

מה אני יכול/ה לעשות על מנת לעזור?

- חשוב מאוד להקפיד על ההנחיות הרפואיות ועל נטילת התרופות באופן מסודר
- שימוש יום יומי בתכשירי לחות, לפחות פעמיים-שלוש ביום
- יש להימנע ממקלחות ארוכות וחמות ומשימוש בסבונים או ג'לים למקלחת, ובמיוחד מתכשירים מבושמים. רצוי שזמן המקלחת או השחות באמבטיה לא יעלו על 5-10 דקות.
- יש להשתמש בשמן רחצה לצורך המקלחת או האמבטיה
- יש להקפיד על גזירת ציפורניים, ועטית כפפות כותנה בתינוקות
- מומלץ על שהות במזג אוויר ממוזג ולהימנע משהות במקומות יבשים.
- מומלץ להימנע מחומרים היכולים לגרות את העור כדוגמת חומרי ניקוי, ושימוש בכפפות שאינן עשויות מגומי ושאין מכילות אבקה
- יש ללבוש בגדים עשויים מכותנה, ולהימנע משימוש בבגדים העשויים מצמר

סימוכין:

1. Dattola et al., What's new in the treatment of atopic dermatitis? Dermatol Ther. 2018 Nov 22:e12787.
2. Sidbury and Kodama, Atopic dermatitis guidelines: Diagnosis, systemic therapy, and adjunctive care. Clin Dermatol. 2018 Sep - Oct;36(5):648-652.
3. Chylla et al., Basic skin care in atopic dermatitis - new and established treatment options. J Dtsch Dermatol Ges. 2018 Aug;16(8):976-979
4. Thyssen et al., Clinical Management of Atopic Dermatitis in Adults: Mapping of Expert Opinion in 4 Nordic Countries using a Modified Delphi Process. Acta Dermatol Venereol. 2020 100: 1-11.
5. Reynolds et al., Atopic Dermatitis: A Review of Current Diagnostic Criteria and a Proposed Update to Management. J Drugs Dermatol. 2020, 19(3):244-248.